

نظریه اتصال دولت صفویه با دولت صاحب الزمان

۴

■ نویسنده:
رسول جعفریان
■ نشر علم
۱۳۹۱

این کتاب یکی از خواندنی‌ترین آثار جعفریان درباره تاریخ اندیشه اسلامی است که در دهه نود خورشیدی منتشر شده است. کتاب دو بخش دارد، بخش اول نمونه‌های تاریخی از اظهار نظرهایی که درباره اتصال دولت صفوی با دولت مهدی (امام دوازدهم شیعیان) و بخش دوم رساله شرح حدیث دولت‌نما از دوره شاه طهماسب که ضمن آن خواسته است بگوید دولت طهماسب به مهدی متصل خواهد شد.

تاریخ قزلباشان صفوی

۵

■ نویسنده:
رسول جعفریان
■ نشر مورخ
۱۳۹۶

این کتاب از این بابت اهمیت دارد که براساس یافته‌های جدید تاریخی نوشته شده است. در این کتاب گزارش چندین متن تازه‌یاب درباره صفویان آمده است. دو مورد آن، دو رساله خطی است که درباره قزلباشان نوشته شده و زاویه دید آنها، نقد قزلباشان از لحاظ مذهبی و ضمناً بیان ریشه‌های تاریخی آنهاست. در ادامه تاریخ صفویه، از روی چندین متن از تواریخ عربی قرن دهم و یازدهم گزارش شده است.

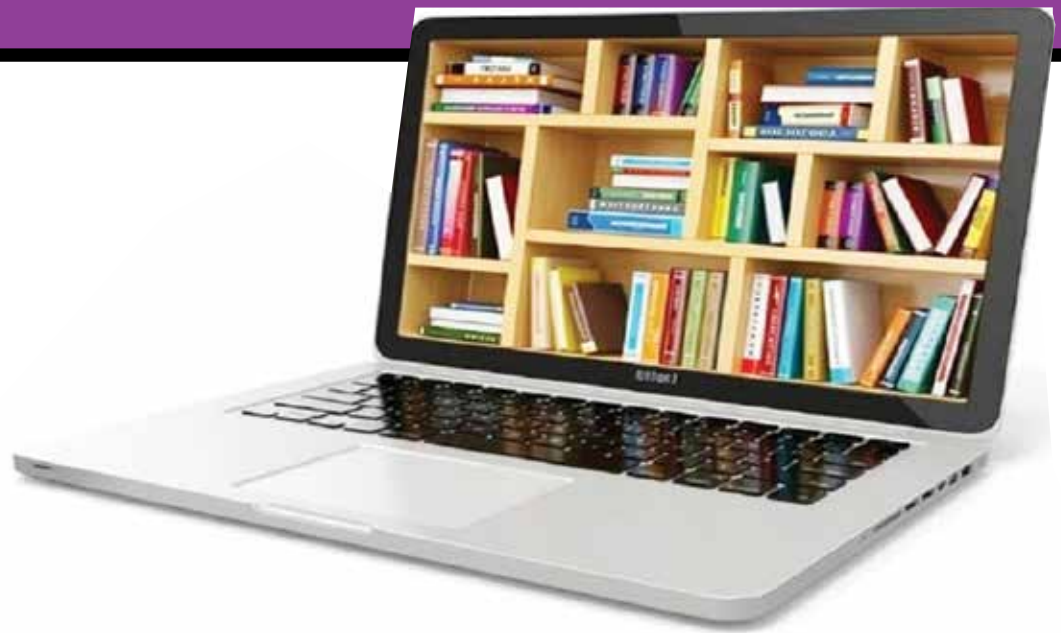
از شیطان تا میکروب

۶

■ نویسنده:
رسول جعفریان
■ نشر مورخ
۱۳۹۹

کتاب از شیطان تا میکروب که همزمان با ویروس عالمگیر کرونا منتشر شد، به موضوعی بسیار جالب توجه و جنجالی می‌پردازد. این کتاب را می‌توان به دو بخش کلی تقسیم کرد؛ بخش اول مقدمه‌ای مشروح است با عنوان «عقب‌ماندگی درمانی در سایه حفظ‌الصحه اسلامی» که همان بخش جذاب و جنجالی است و بخش دوم کتاب شامل پنج متن در حوزه «حفظ‌الصحه اسلامی» است.

همه جامعه مفید است و باید قوانین خود را داشته باشد. باید امکانات فنی را هم در اختیار دانشجویان گذاشت. در همین کرونا دانشجویان ما که گوشی خوب یا لپ‌تاپ نداشتند، مجبور شدند درس‌هایشان را حذف کنند. وقتی کتاب نباشد، نمی‌توانند پژوهش کنند. وزارت فرهنگ و ارشاد می‌تواند جای خرید نسخه‌های چاپی از ناشران، مبلغی به آنها پرداخت و کتاب را عمومی منتشر کند. اگر مسئولان سالی ۵۰۰ نسخه کتاب را با خرید قطعی از مولف عمومی کنند، بعد از چند سال نسخه‌های زیادی از کتاب‌ها به صورت فایل در دسترس خواهد بود. حالا پول هزینه می‌شود، اما از ناشران نسخه چاپی خریداری شده و در انبارهای وزارتخانه نگهداری می‌شود که خاک می‌خورد یا با زحمت توزیع می‌شود و افراد محدودی از آن استفاده می‌کنند. مسئله کرونا هم ضرورت دیجیتالی‌سازی منابع و فاصله گرفتن از کتاب‌های کاغذی را بیشتر مطرح کرده است. به نظر کمی کار جلو رفت اما حالا دوباره متوقف شده است.

پیش از کرونا، تا آنجایی که به کتابخانه‌ها مربوط می‌شد، مطالعه کتاب، یا امانت در محل بود یا امانت گرفتن و بردن به منزل؛ و اما کرونا، تا اندازه‌ای ما را وادار کرد بخشی از کارهای اداری و همین‌طور مطالعه و تحقیق را در منزل انجام دهیم. با کمتر شدن رفت و آمد، دانشجویان و استادان ما وقت بیشتری برای مطالعه در منزل دارند و کتابخانه‌ها باید ابزار لازم برای آنان را فراهم کنند. انتظار این که هر استادی کتاب‌های مورد نیاز را خریداری کند، نادرست است، یک وقتی من مجبور بودم برای کلاس هفت هشت کتاب همراه بیاورم. حالا لپ‌تاپ را می‌آورم که ده‌ها هزار کتاب در آن است. کتابخانه‌ها هم باید کتاب‌های فیزیکی داشته باشند و هم کتاب‌های دیجیتال تکلیف کتابخانه‌ها فراهم کردن زمینه مناسب برای تهیه منابع برای استادان و دانشجویان است. برای این کار، همان‌طور که بارها گفته شده، مشکلات حقوقی مانع اصلی و مشکل نرم‌افزاری، مشکل گاه بزرگتر و اصلی‌تر! است. در این زمینه باید کار کرد و اصلاً و ابداً معلوم نیست چه کسی مسئول است. در کشورهایی مثل کشور ما که در ذهن مردم، مسئول هر کاری دولت است، انتظار از دولتی‌هاست، اما این مشکل هست که سیاستمداران ما چندان اهل کتاب و فرهنگ نیستند و کاری نمی‌کنند و کار زمین مانده است. آنها اهل استفاده از کتابخانه دیجیتال و پایگاه‌های اطلاعاتی نیستند. در کشورهایی که نظام‌های متفاوتی دارند این کار در قالب عرضه و تقاضا شکل می‌گیرد. شرکت‌های خصوصی این کارها را انجام می‌دهند. آنجا که مسأله پرداخت هزینه است، دانشگاه‌ها با خرید اشتراک و گاه خود اشخاص هزینه را متقبل می‌شوند و آنجا که مجانی است البته توسط موسسه مردمی کارها تا حدودی انجام می‌شود.

کتاب‌های کاغذی به فایل‌های الکترونیکی باشد. چه اینکه به هر حال این روزها هیچ‌کس تردید ندارد که یکی از اصلی‌ترین راه‌های ترویج علم، تبدیل کتاب‌های کاغذی به فایل‌های الکترونیکی است تا در هر شرایطی بتوان در تحقیق از آنها استفاده کرد. بحث صرفه‌جویی اقتصادی سبب اصلی دیگر بر لزوم اجرایی کردن این اقدام مثبت است که بسیار اهمیت دارد. عرض کردم، مسأله محیط زیست و نابود کردن جنگل‌ها برای ساخت کاغذ و نیز عوارض بعدی آن از حفظ کتاب در خانه‌ها و آلودگی‌های مربوطه، از جنبه مهم دیگر آن است. با این حال، اصل بحث، همان تبدیل شدن علم به فایل آن هم در شرایطی است که به راحتی بتوان از آن در همه جا بهره برد. مقاله‌ای که برای تألیفش، روزگاری به چندین ماه وقت نیاز بود و عمده آن، جست‌وجو در این کتابخانه و آن کتابخانه تلف می‌شد، حالا در عرض دو هفته می‌تواند به انجام برسد، چراکه همه این کتاب‌ها در یک لپ‌تاپ کوچک در کنار مؤلف است. اکنون میلیون‌ها کتاب و مقاله در پایگاه‌های اطلاعاتی دنیا است، در حالی که این امر، در ایران، به جز دو سه استثنا امر غریبی است. روشن است که این اقدام برای کشورهای در حال توسعه، آنها که علاقه به نشر بهتر علم دارند، یک امر حیاتی است. اما مشکل برای اجرای این طرح چیست؟ مشکل نظام حقوقی است که محدودیت بی‌شماری بر سر راه این اقدام درست کرده است. نهاد مسئول وزارت ارشاد است که باید مشکل حقوقی این مسأله را حل کند. شاید یکی از بدترین قوانین جدید که در یکی از مجالس قبلی تصویب شد، این باشد که تنها با گذشت چهار دهه از فوت مؤلف، استفاده از فایل اثر او بدون اشکال خواهد بود. این ظلم به علم است. با این اقدام، پیداست که ما درباره بخش مهم منابع علمی که اغلب هم تازه‌تألیف هستند، ایراد خواهیم داشت. برای این کار، باید قانون تغییر کند. چند سال پیش پیشنهاداتی هم در این زمینه مکتوب کردم. اما وزارت ارشاد پیگیری نکرد.

به نظر می‌رسد که مشکل اصلی، مسأله حقوقی کتاب‌هاست؛ در این مورد مصوبه مجلس باید تغییر کند، در قوانین داریم که ۴۰ سال بعد از فوت مؤلف می‌توان از آثارش استفاده کرد، این مصوبه‌ای است که به روند پژوهش آسیب جدی وارد می‌کند. به نظر این قانون باید به پنج یا ۱۰ سال کاهش یابد و حتی باید به ۱۰ سال بعد از نشر کتاب باشد و نه فوت مؤلف! مانند کاری که با فیلم‌های سینمایی و آلبوم‌های موسیقی می‌کنند که بعد از مدت کوتاهی توزیع می‌شود. به نظرم درباره کتاب، قوانین نامناسب است. وقتی کتاب به نسخه فیزیکی یا حداکثر به فروش نسخه الکترونیک در تعداد مشخص، محدود می‌شود، افرادی که در شهرستان‌ها یا در کشورهای دیگر یا شهرها و روستاهای دور از دسترس زندگی می‌کنند، نمی‌توانند از آن منابع استفاده کنند. این ظلم نیست؟ علم برای

بنده شخصاً با نسخه فیزیکی کتاب میانه‌ای ندارم. مهم‌ترین مشکل، تلف شدن فضا و مکان و سرمایه برای حفظ کتاب فیزیکی، بحث گرد و غبار کاغذ برای آلوده کردن محیط زیست و مسائل مالی است. تاکنون چاره‌ای برای این کار نداشتیم اما اکنون شرایط برای تسهیل فراهم شده است. فکر کنید با دیجیتالی کردن کتاب‌ها، مشکل فضا حل می‌شود. همه خانه‌های استادان و خوابگاه‌های دانشجویان به فضای کتابخانه افزوده می‌شود. آن‌ها می‌توانند صدها؛ بلکه هزاران کتاب را از دور در اختیار داشته باشند. مثل کاری که الان بانک‌ها می‌کنند